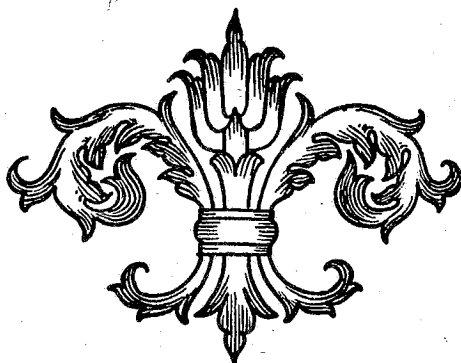

SVENSK
TEOLOGISK
KVARTALSKRIFT

HÄFTE 3, 1938

REDAKTION

G. AULÉN, STRÄNGNÄS, Y. BRILIOTH, VÄXJÖ,
R. BRING, LUND, A. FRIDRICHSEN, UPPSALA

LUND, C.W.K. GLEERUPS FÖRLAG

samt försvinna för den mindre uppmärksamme, som endast såg hans karakteristiska »å ena sidan» — »å andra sidan». Nu måste var och en genom hela hans produktion se hans egen huvudlinje.

G. CARSTENSEN.

HARALD EKLUND: *Theologie der Entscheidung. Zur Analyse und Kritik der »existentiellen» Denkweise.* (Uppsala universitets årsskrift 1937: 1.) XXII + 216 sid. A.-B. Lundequistska bokhandeln, Uppsala (tr. i Lund) 1937. Pris kr. 7: 50.

Den dialektiska teologien är vorden en historisk storhet. Såsom en enhetlig teologi, såsom skola, har den upphört att finnas till. Dess ledande män togo offentligen avsked av varandra och gingo var och en sin väg. Den inbördes olikheten dessa teologer emellan, vilken nu under yttre händelsers tryck nödvändiggjort sprängningen, belyses i Harald Eklunds *Theologie der Entscheidung*, som utkom i fjol. Där ges också en framställning av vars och ens utveckling fram mot 30-talets mitt.

Eklunds arbete är emellertid icke en historisk undersökning i egentlig mening. Huvudfrågan är icke den genetiska. Av undertiteln *Zur Analyse und Kritik der »existentiellen» Denkweise* framgår att förf. främst söker de systematiska sammanhangen samt att han även åsyftar en kritisk granskning. I centrum för sin undersökning ställer förf. begreppen *Entscheidung* och *Existentialität*, och detta centrum bevaras med stor konsekvens framställningen igenom. Ifrågavarande framställningssätt har icke valts på måfå utan sammanhänger med Eklunds systematiska grundsyn. Han värderar positivt, att dessa begrepp få ett konkret, psykologiskt beskrivbart innehåll, och han värderar negativt, att de — på grund av andra, psykologismen motsatta, tendenser hos de dialektiska teologerna — utarmas på klart innehåll. När Eklunds analys övergår till kritik, gäller denna nämligen merendels just en sådan utarmning.

Undersökningen blir alltså en skildring av striden mellan två olika tendenser i den dialektiska teologien. I inledningskapitlet presenteras på ett instruktivt sätt dessa båda tendenser. Å ena sidan står hävdandet av motsatsen tid—evighet, vilken medför, att allt tidligt, mänskligt ses såsom liggande på ett och samma plan och att all mänsklig aktivitet utdömes. Å andra sidan står hävdandet av *Entscheidung*, som måste

tänkas innebära mänsklig aktivitet, och av Existentialität, vilket förutsätter en differentiering inom det immanenta sammanhanget. På den förra linjen ligger alltså dialektikernas kritik av subjektivismen, på den senare deras krav på avgörelse. Kritiken av subjektivismen tar död på varje konkret mening med avgörelsekravet. Ges däremot avgörelsekravet ett påtagligt innehåll, upphäves negativiteten gentemot det subjektiva, erfarenheten. En sådan teologi måste oupphörligt kritisera sig själv.

Denna spänning mellan två diametralt motsatta tendenser löses på helt skilda sätt hos de fyra teologer, som Eklund upptagit till granskning. *Bultmann* är av minst intresse. Han representerar redan från början en åskådning av eklektisk typ och ger inte prov på någon utveckling. *Gogarten* däremot försöker gång på gång konkret ange avgörelsens innebörd och drives därigenom in i en utveckling, som för honom allt längre bort från den stela kontrasteringen av immanent och transcendent. *Du-spekulation* och *politische Ethik* äro, enligt Eklund, steg på vägen till vanlig erfarenhetsteologi. *Emil Brunner* går en liknande väg. Hans negativism gentemot det psykologiska och historisk-personliga kulminerar i *Der Mittler*, men senare ger han plats för en regelrätt habitus-tanke i *Das Gebot und die Ordnungen*. *Karl Barth* synes 1927 vara på vandring mot samma mål men återvänder i *Die Kirchliche Dogmatik* till sin antisubjektivistiska utgångspunkt, nu ännu skarpare fixerad i medveten motsats mot existentialteologien. Hans linje sticker alltså bjärt av mot de andras.

Det är i stora drag Eklunds syn på *die Theologie der Entscheidung* och dess utveckling. Avhandlingen ger förvisso icke de riktiga perspektiven på den dialektiska teologien *såsom totalitet*. Den är fastmer en specialundersökning av de dialektiska teologernas sätt att beskriva *die Entscheidung*. Den antisubjektivistiska tendensen skymtar i framställningen uteslutande som något destruktivt. En undersökning, som skall kunna ge en rätt totalbild av den dialektiska teologien, måste ange meningen även med denna antisubjektivistiska tendens. Men detta har icke varit Eklunds uppgift. Han har medvetet valt att göra en specialundersökning och även understrukt detta i valet av titel för sitt arbete. I noggranna analyser benär han upp de avhandlade författarnas ofta oklara utgjutelser om *Entscheidung* och *Existentialität*. Man får sällan i sin hand ett arbete, som är utfört med sådan stillsam precision och sådan månhet om detaljen.

Det kan emellertid inte hjälpas, att även detaljanalysen påverkas av författarens allmänna grundsyn. Då denna grundsyn icke någonstades positivt framställs utan blott kan anas bakom förf:s kritik esomoftast, skall den icke här upptagas till diskussion. Men vid förf:s analys av t. ex. Gogartens åskådning synes den ha varit direkt till hinder för förståelsen av vissa tankegångar i dennes senare produktion. »Es wäre ja ganz ungerneimt», säger Eklund på tal om Politische Ethik, »wenn *die Liebe* als etwas Konstantes 'vor allem Tun des Menschen' liegen würde, aber diese Konsequenz ist von gewissen Gedanken aus nicht zu vermeiden» (s. 167). Därefter följer ett referat av en tankegång, som rymmer en klar kristen skapelsetanke. När Eklund på de följande sidorna kommer in på kärlekskravet och dualismen mellan ont och gott, betecknas detta som »die entgegengesetzte Tendenz» (s. 168), och läsaren bibringas uppfattningen, att Gogartens tankegång skulle vara motsägande (jfr s. 170). På samma sätt skiljer Eklund mellan »die extrem politische Theorie» och »die *Begrenzung* des Politischen» (s. 173, jfr s. 181—183). Om man lämnar motsättningen psykologiskt—metafysiskt, torde det dock vara möjligt att förstå *dessa* drag i Gogartens teologi som en enhetlig tankegång.

Men i stället för att kritisera själva den dialektiska motsättningen psykologiskt—metafysiskt och tacksamt notera försök till dess övervinnande hos de avhandlade teologerna — och sådana försök torde inte vara omöjliga att finna t. ex. hos Gogarten — gör förf. denna motsättning till sin egen och tar på sätt och vis parti för den ena sidan i motsättningen contra den andra. Det kunde ju dock vara möjligt, att det innersta syftet med hävdandet av Existentialetät icke är psykologism utan ett försök att hänföra trosutsagorna till ett annat *meningsområde* än det teoretiska. Sammanhanget mellan den anti-subjektivistiska linjen och hävdandet av Existentialetät skulle då bli lättare begripligt. Man kan inte undgå intrycket, att Eklund nu genom själva uppläggnngen av sitt arbete kommit att ge Gogarten en ogynnsammare tolkning, än denne egentligen förtjänar.

Klart och pregnant är det första kapitlet om Barth, och detsamma gäller redogörelsen för Brunner i hans senaste utvecklingsfas. Här svarar stoffet mera direkt på förf:s frågor.

Som slutomdöme måste sägas, att förf. klart bevisat sin tes om en utveckling till äldre erfarenhetsteologi inom dialektikernas led. Man stannar också i beundran inför den förmåga till skarpsinnig och ihärdig analys, som möter i detta arbete. På många punkter torde Eklunds

kritik av motsägelser t. ex. hos Bultmann och i Brunners tidigare produktion vara definitiv. Även om någon skulle ta upp den dialektiska teologiens problem från helt annat håll, än Eklund gjort, kan han aldrig komma förbi dessa oomtvistliga resultat. I skärpa är arbetet under alla omständigheter förebildligt.

Boken inledes med ett rikhaltigt register och avslutas med en god sammanfattning, där allt väsentligt repeteras. Förf:s egen grundsyn kommer man kanske bäst på spåren genom studium av de första sidorna i detta sammanfattande slutkapitel.

GUSTAF WINGREN.

GUNNAR HYLMÖ: *Gamla testamentets litteraturhistoria*. C. W. K. Gleerup, Lund 1938. VII + 362 sid. Pris kr. 7: 75, inb. kr. 9: 50.

En något äldre teologgeneration har i livligt minne, vilken dominerande roll som den s. k. isagogiken eller inledningsvetenskapen spelade i det exegetiska studiet vid våra universitet för blott ett par decennier sedan. Med denna rätt egendomliga benämning förstod man som bekant vetenskapen om den bibliska litteraturen, d. v. s: vetenskapen om de bibliska böckernas uppkomst, innehåll och historia samt om bibeln såsom ett helt, om »kanon» och om den bibliska textens egendomligheter och historia. Att just denna vetenskap kom att få en sådan betydelse, ja att den rentav ibland kom att överflygla själva bibelteologien eller vetenskapen om bibelns religiösa idévärld, det berodde givetvis på det vid den tiden ännu så starka inflytandet från den wellhausenska skolan med dess epokgörande rön, icke minst i fråga om Pentateukens uppkomst och komposition, rön vilka tillika verkade som en stark stimulans för sysslandet med de litterära frågorna överhuvud.

I två hänseenden har denna »inledningsvetenskap» på den sista tiden undergått stora förändringar. Först och främst har den bibliska litteraturkunskapen framträtt ur sin ställning som en åtminstone i formellt hänseende »inledande» vetenskap till att bli en på helt annat sätt självständig vetenskapsgren, vidare — och detta är det viktigaste — har den med hänseende till metod och syfte förvandlats till att bli verklig litteraturhistoria, varmed i största allmänhet förstås att den lärt sig att på den bibliska litteraturen tillämpa synpunkter och metoder som gälla för den allmänna litteraturhistorien. Man kan på sätt och vis säga att den moderna bibliska litteraturhistorien förhåller